

EĞİTİM FAKÜLTELERİ İÇİN ÖĞRETİM ELEMANI SEÇİMİNDE VE YETİŞTİRİLMESİNDE TÜRKÇE YETERLİLİĞİ SORUNU

Yrd.Doç.Dr.Bayram AŞLIOĞLU
Dicle Üniversitesi
Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü

ÖZET

Bu araştırmanın amacı eğitim fakültelerinde görevli öğretim elemanlarının görüşlerinden yararlanarak, eğitim fakültelerine öğretim elemanı seçimi ve öğretim üyesi yetiştirmede Türkçe yeterliliğinin önemini ve gerekliliğini tartışmaya açmaktır. Veri toplama aracı olarak kişisel bilgiler dışında 15 sorudan oluşan bir anket kullanılmıştır. Hazırlanan anket formu öğretim elemanlarının yanıtlanması için, 2005-2006 öğretim yılında değişik üniversitelere bağlı 30 Eğitim Fakültesine gönderilmiş ve toplam 696 öğretim elemanından yanıt alınmıştır. Örneklem grubu evrenin yüzde 21'ini oluşturmaktadır. Araştırmanın bulguları: Öğretim elemanlarının yaklaşık yüzde altmışının fakültelerinde görev yapan öğretim elemanlarının Türkçe yeterlilik düzeylerine ilişkin algılarının olumlu olduğu; buna karşılık yaklaşık yüzde kırkının ise olumsuz olduğu yönündedir. Ayrıca öğretim elemanlarının yüzde 92'sinin öğretim elemanı seçiminde Türkçe yeterliliğinin bir ölçüt olması gerektiği görüşünde oldukları anlaşılmıştır. Buna karşılık öğretim elemanı seçiminde kullanılan ölçme araçlarının özelliklerinden kaynaklanan nedenlerle, adayların Türkçe yeterlilik düzeyleri yeterince ölçülmektedir. Elde edilen bulgular ışığında eğitim fakültelerine öğretim elemanı seçiminde Türkçe yeterliliğinin ölçütler arasında yer alması ve öğretim üyesi yetiştirmede adaylara bu alanda yeterlilik kazandırılması konuları tartışılarak öneriler geliştirilmiştir.

ABSTRACT

The purpose of this study was to prompt discussion into the importance and need for Turkish Language competency in choosing and training faculty members for Turkish educational faculties through views of present educational faculty members. Data was collected through a 15 item questionnaire which excluded personal information questions. The questionnaire was sent to 30 educational faculties in Turkey in the 2005-2006 Academic Year to be completed by faculty members. 696 faculty members completed the questionnaire. The sample group represents 21% of the population. The findings of the research were as follows: Approximately 60% of faculty members believe that their colleagues are competent in Turkish Language. However, around 40% believe that the faculty members have limited or inadequate Turkish Language competency. 92% of faculty members believe that Turkish Language competency should be a criterion in choosing faculty members for educational faculties. Due to the limitation of measurement tools used to choose faculty members for educational faculties, Turkish Language competency of prospective faculty members has not been determined adequately. Based on the findings obtained in choosing and training faculty members for Turkish educational faculties, proposals by analysing and discussing the findings on what should be done have been made.

GİRİŞ

Bir ülkedeki eğitimin niteliği büyük ölçüde öğretmenlerin niteliğine, onların niteliği de öğretmen yetiştirme programlarında görevli olan öğretim elemanlarının niteliğine bağlıdır. Bu nedenle pek çok ülkede olduğu gibi, Türkiye'de de öğretmen yetiştiren programlarda görevlendirilecek öğretim elemanlarının hangi niteliklere sahip olması gerektiği ve nasıl bir yetiştirme süreciyle bu nitelikleri kazanabilecekleri konusunda çeşitli arayışlara tanık olunmaktadır.

Ne var ki bu iyi niyetli çalışmalara karşın Türk Eğitim Tarihi incelendiğinde olumlu örnek ve gelişmeler olmakla birlikte öğretmen ve iyi öğretim elemanı yetiştirme konusunun Türkiye'de zaman zaman göz ardı edildiği görülmektedir (Kavcar, 2003: 88).

Sorunun bir yönünü öğretim elemanı alımında batılı anlamda ölçütlerin olmaması; diğer yönünü ise, bağımsız düşünebilen, kendi ayakları üzerinde durabilen, her türlü bilimsel hiyerarşik baskıdan uzak bilim adamı yetiştirilememesi oluşturmaktadır. Bununla bağlantılı bir diğer konu da özellikle

Anadolu'daki üniversitelerde görülmeye başlanan il üniversiteleri sürecinin getirdiği ciddi akademik yozlaşmadır. İl üniversiteleri ağırlıklı olarak öğrencilerini yerleşkesinin bulunduğu il ve çevre il veya ilçelerinden gelen düşük puanlı kişilerden almakta ve zamanla akademik kadrolarını da bu dar bölgeden gelen kişilerle doldurmak zorunda kalmaktadır. Zamanla akademik kadronun başlangıcı olarak araştırma görevlisi unvanıyla alınan kişiler aynı kurumda öğretim üyesi olabilmekte ve sonuçta bölgenin dışına bilgi çapı olarak çıkamamış, renksiz ve tek düze zayıf bir akademisyen topluluğu ortaya çıkmaktadır (Ortaş 2007).

Öğretim elemanı yeterliliği konusunda ülkemizde yaşanmakta olan darboğaz, bu sorunun çok ciddi görülmesini ve esaslı önlemlerin alınmasını gerektirmektedir. Öğretim üyeliği, bir kişinin üniversitede yüksek lisans ve doktora yaparak aynı zamanda hem iyi bir araştırmacı hem de bir öğretici olarak yetişmesini gerektirmektedir (Korkut, 2002: 181). Ancak, üniversitelerde çalışan öğretim üyelerinin hem nicel yönden hem de bazılarının nitel yönden yetersiz oldukları görülmektedir. Nicel yönden yetersizlik nedeniyle pek çok

öğretim üyesi haftada 30 saatin üzerinde derse girmektedir. Bundan daha önemlisi öğretim üyelerinin nitel yetersizliğidir. En sık rastlanan örneklerden biri araştırma ve yeterli yayın yapmadan, bir yabancı dili bilmeden elde edilen unvanlardır(Ün Açıkgöz ve Açıkgöz, 1992: 4).

Yetersiz öğretim üyelerinin yetiştirdikleri de, eğer olağanüstü bir yeteneğe sahip değillerse ve olağanüstü çabalar harcamıyorlarsa, yetersiz olmakta, nitelik giderek düşmektedir(Ün Açıkgöz ve Açıkgöz, 1992: 5).

Öğretmen yetiştiren programlarda görev alacak öğretim elemanlarının, hangi niteliklere sahip olmaları gerektiği konusunda açık seçik düzenlemeler bulunmamaktadır. Bununla birlikte genel olarak alan bilgisi, öğretim bilgisi ve genel kültüre sahip olmalarının yanı sıra, sınavdaki öğretme-öğrenme sürecinin aynı zamanda bir iletişim ve etkileşim süreci olması nedeniyle ve bu sürecin başlıca aracının da Türkçe olduğu dikkate alındığında, Türkçeyi dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinde doğru ve etkili bir şekilde kullanabilme yeterliliğine de sahip olmaları gerektiği söylenebilir. Öğretim elemanlarının dilde duyarlı olmaları ve onu doğru kullanmaları, yalnızca eğitim-öğretim sürecini etkili bir biçimde yönetebilmeleri için değil, aynı zamanda öğretmen adayları için model oluşturarak onların gelecekte üstlenecekleri öğretmenlik görevini yerine getirirken Türkçeyi doğru ve özenli kullanma alışkanlığı kazanmaları için de gereklidir. Bu konuda olumlu gelişmeler sağlanabilirse, hem eğitim sürecinde hem de toplumsal yaşamda görülen iletişim eksikliği ve onun yarattığı anlaşma ile ilgili sorunlar önemli ölçüde giderilmiş olur.

2547 sayılı Yükseköğretim Yasası ve bu yasaya bağlı olarak çıkarılan yönetmeliklerde, araştırma görevliliğinden başlayarak, öğretim üyesi olma ve akademik yükselme için adayın yeterli alan bilgisine, özgün araştırmalar yapabilmesine, bir yabancı dilde okuduğunu anlama ve düşündüklerini yazılı olarak anlatabilme becerisine sahip olması koşullar arasında bulunmaktadır. Buna karşın, büyük bir olasılıkla yükseköğretimi bitiren bir kişinin Türkçe yeterliliği kazanmış olacağı varsayılarak, bu konuda bir koşula yer verilmemiştir. Öğretim elemanı seçimi ile ilgili uygulamalarda genellikle gerçek anlamda yabancı dil bilgisini ölçüp-ölçmediği tartışılmalı olan bir takım ölçme araçlarıyla adayların yabancı dil düzeyleri belirlenmeye çalışılmaktadır. Hatta yabancı dil bilgisinin diğer yeterlilik alanlarına göre daha çok

önemsendiği ve akademik kadrolara atanma ve yükseltmelerde en önemli belirleyici olarak dikkate alındığı görülmektedir.

1981 yılında toplanan X. Milli Eğitim Şurası'nda öğretmen yetiştiren kurumlara nitelikli öğretim personeli yetiştirilmesinde sistemli bir politikanın izlenmediği; planlı dönemlerde de beklenen başarının sağlanmadığı ve öğrenci sayısındaki artışa karşın, nitelikli öğretim elemanı bulmanın ciddi bir sorun haline geldiği vurgulanmaktadır (MEB, 1998: 135).

Bu belirlemenin üzerinden uzun sayılabilecek yıllar geçmiş olmasına karşın, öğretmen yetiştiren kurumlar için nitelikli öğretim elemanı bulma ve onları yetiştirme sorununun devam ettiği anlaşılmaktadır. Coşkun (2006: 169), Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin üniversitedeki eğitimleri sırasında hem nicelik hem de nitelik bakımından oldukça yetersiz bir eğitim aldıklarını; bu eğitim eksikliğinin öğrencilerin sınav kağıtlarında, hatta akademisyenlerin eserlerinde görülebileceğine işaret ederken, böyle bir süreçle yetişmenin onların öğretmenlik yaşamlarını olumsuz etkileyeceğini belirtmekte ve öğretim elemanlarının nitelik sorununa dikkat çekmektedir.

Kavcar (2005: 104), 2005 yılı ocak ayında Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği tezsiz yüksek lisans programına kaydolmak üzere 25 kadar değişik üniversiteyi bitirerek başvuran 210 aday için yapılan sınav sonucunda, adayların önemli bilgi eksiklikleri ve yanlışları yanında, yazılı ve sözlü anlatım yetersizliklerinin olduğunu anlaşıldığını; bu üzücü durumun, lise eğitimindeki eksikliklerin yanı sıra, üniversite eğitimin yeterli olmamasından kaynaklandığını belirtmektedir.

İki saptamadan ve araştırmacının gözlemlerinden yola çıkarak, eğitim fakültesi öğretim elemanları arasında yaygınlık derecesi tam olarak bilinmeyen bir Türkçe yeterliliği sorunu olduğunu söyleyebiliriz.

Problem

Türkiye'deki üniversite sisteminde öğretim elemanları, öğretim üyeleri, öğretim görevlileri, okutmanlar ve öğretim yardımcılardan oluşmaktadır. Üniversitelerde öğretim üyesi kaynağını bilim uzmanlığı ve doktora programlarına kayıtlı öğrenciler oluşturmaktadır. Bunlardan bir kısmı araştırma ya da öğretim görevlisi olarak çalışmakta,

diğerleri dışardan devam etmektedirler (Ün Açıkgöz ve Açıkgöz, 1992: 21).

Eğitim fakültelerinde araştırma görevlisi, yardımcı doçent ve doçent olabilmek için adayın ilkönce bir yabancı dil sınavını başarmış olması gerekir. Bir başka deyişle, adayın bilim sınavına girebilmesi ya da eserlerinin atamanın yapılacağı unvan için öngörülen ölçütlere uygun olup-olmadığı yönünden değerlendirilebilmesi için yabancı dil ön koşul niteliktedir.

Hiç kuşkusuz bir ya da birkaç yabancı dili bilme, insana içinde yaşadığı dünyayı daha iyi algılama ve değerlendirebilme olanağı sağlar. Bilim insanı için yabancı dil, hem o alanda gerçekleşen hızlı değişimleri izleyerek evrensel bilgi birikiminden yararlanma hem de evrensel kültüre katkı yapabilmek için önemli bir araçtır. Bunun yanı sıra bilim insanlarının anadili yeterliliğine de sahip olması gerekir. Bu yeterlilik gereksinimi, hem insanın en iyi kendi anadilinde düşünebileceği ve düşündüklerini en etkili olarak onunla paylaşabileceği hem de içinde doğup büyüdüğü kültürün gelişmesini sağlama sorumluluğundan kaynaklanmaktadır.

Türkiye'deki eğitim fakültelerinin birkaçı dışında öğretim dili Türkçedir (yabancı dille öğretimin sakıncaları ayrıca tartışılabilir). Sınıftaki iletişim ve etkileşimler başlıca araç olan Türkçenin kullanılmasıyla gerçekleşir. Bu aracın kullanılmasındaki yetkinlik ile öğrenmeyi sağlama arasında doğru yönlü bir ilişki vardır. Dolayısıyla, öğretim elemanlarının öğretim sürecini etkili bir şekilde yönetebilmeleri ve anadilini doğru ve etkili bir şekilde kullanarak öğretmen adaylarına model olabilmeleri için Türkçe yeterliliğine sahip olmaları gerekir. Ancak akademik kadrolar için yapılan seçme sürecinde anadili yeterliliği konusunda kesin olarak belirlenmiş kurallar olmaması nedeniyle, araştırma görevlisi atanması ve akademik yükseltmeler sırasında değişik üniversitelerde farklı uygulamalara rastlanmaktadır.

Öğretim elemanı seçme ve yetiştirme süreci ile ilgili olarak üniversiteler arasındaki farklılıklar, öğretim elemanlarının niteliğini olumsuz yönde etkilemektedir. Yetişme sürecindeki eksiklikler onların bir kısmının anadili ile ilgili becerilerine yansımaktadır. Bazı öğretim elemanlarının yazılarında anlatım bozukluğu, noktalama ve yazım yanlışları göze çarparken; bazılarının konuşmalarında sözcükleri yanlış olarak seslendirme, vurgu ve tonlamayı gerektiği gibi yapamama ve yerel ağızla konuşma gibi bir öğretim elemanının yapmaması gereken iletişim davranışlarına rastlanmaktadır.

Eğitim fakültelerinde görev yapan öğretim elemanlarının bu göreve başlamadan önce hangi ölçme aracı ya da araçlarının yer aldığı bir seçme sürecinden geçtikleri, kurumları için araştırma görevlisi seçimi yapılırken hangi ölçme araçlarının kullanıldığı, dolayısıyla uygulanan ölçme araçlarının özellikleri dikkate alındığında öğretim elemanı adaylarının dinleme, okuduğunu anlama, sözlü ve yazılı anlatım konusunda yeterliliklerinin ölçülüp ölçülmediği, ayrıca fakültelerinde görev yapan öğretim elemanlarının Türkçe yeterliliği bakımından ne düzeyde olduklarına ilişkin görüşleri, öğretim elemanı niteliğinin en önemli boyutlarından biri olan anadili yeterliliğinin eğitim fakülteleri öğretim elemanları için bir sorun olup olmadığını belirlemek ve bu fakülteler için anadili yeterliliğine sahip öğretim elemanları seçmek ve yetiştirmek için gerçekçi öneriler ortaya koyabilmek açısından önemlidir.

Araştırmamızın problemini şu sorular oluşturmaktadır: Eğitim fakültelerinde görevli öğretim elemanları arasında Türkçe yeterliliği sorunu var mıdır; varsa bu sorunun yaygınlık derecesi nedir ve bu sorunun nedenleri nelerdir?

Amaç

Bilindiği gibi 1980'den sonra öğretmen yetiştiren kurumlar üniversitelere bağlanmıştır. Öğretmenlerin üniversite eğitimiyle yetiştirilmesi hiç kuşkusuz olumlu bir gelişmedir. Ne var ki öğretmen yetiştiren programların tam anlamıyla üniversite ile bütünleşmemesi, Mili Eğitim Bakanlığı ile üniversiteler arasında eşgüdüm sağlanmasında yaşanan sorunlar, yükseköğretimle ilgili düzenlemeler getiren 2547 sayılı Yükseköğretim ve 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Yasaları ve bu yasalara göre çıkarılan çeşitli yönetmeliklerle öğretim elemanı olabilmek ve öğretim üyesi yetiştirme ile ilgili düzenlemelerde, Türkiye'nin kendine özgü koşullarının yeterince dikkate alınmadığı görülmektedir.

Eğitim fakültelerinin öğretmen yetiştirme işlevi ile öğretmenlerin de toplumu değiştirmek ve dönüştürme görevini yerine getirmek için, Türkçeyi doğru ve etkili bir şekilde kullanmaları gerektiği dikkate alındığında, öğretim elemanlarının anadili yeterliliğine sahip olmasının ne kadar önemli olduğu anlaşılır.

Bu araştırmanın amacı, öğretim elemanlarının görüşlerinden yararlanarak, eğitim fakültelerindeki öğretim elemanları arasında Türkçe yeterliliği sorunu olup-olmadığını; varsa yaygınlık derecesini

belirlemek ve öğretmen yetiştiren bu kurumlar için öğretim elemanı seçimi ve öğretim üyesi yetiştirmede Türkçe yeterliliğinin önemini ve gerekliliğini tartışmaya açarak, öneriler ortaya koymaktır.

YÖNTEM

Eğitim fakültelerine öğretim elemanı seçimi ve öğretim üyesi yetiştirmede Türkçe yeterliliği sorunu olup olmadığı belirlenmeye çalışılan bu araştırmada, bu kurumlarda görev yapan öğretim elemanlarının görüşlerini belirlemek için kişisel bilgiler dışında 15 sorudan oluşan bir anket kullanılmıştır. Anketin deneme formu Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi'nde görev yapan 10 öğretim elemanına uygulanmış, deneme uygulaması sonuçlarına göre anlaşılmayan sorular yeniden yazılarak anket uygulanabilir duruma getirilmiştir. Ankette konuyla doğrudan ilgili soruların yanı sıra, yanıtlara göre değerlendirmeler yapılabilecek bazı dolaylı sorulara da yer verilmiştir. Bu çalışmada anketteki konuyla doğrudan ilgili olan sorulara

verilen yanıtlar incelenmiş, diğerleri başka bir çalışmada kullanılmak üzere değerlendirmeye alınmamıştır.

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı'ndan alınan verilere göre, 2005-2006 öğretim yılında Türkiye'deki eğitim fakültelerinde profesör, doçent, yardımcı doçent, öğretim görevlisi ve okutman kadrolarında 3.449 öğretim elemanı görev yapmaktadır.

Verileri toplamak amacıyla 32 eğitim fakültesi dekanlığına, öğretim elemanlarının yanıtlaması için, 1000 anket formu gönderilmiş, fakültelerin 30'undan yanıt alınmıştır. Araştırmanın örneklem grubunda yer alan 696 öğretim elemanının üniversitelere ve fakültele göre dağılımı tablo-1'de verilmiştir. Örneklemin evrenin yaklaşık 1/5'ni oluşturması temsil düzeyi açısından da olumlu olarak değerlendirilmektedir.

Anketi yanıtlayan öğretim elemanlarının üniversite ve fakültele göre dağılımı aşağıda verilmiştir.

Tablo 1: Anketi Yanıtlayan Öğretim Elemanlarının Üniversite ve Fakültele Göre Dağılımı

Üniversite ve Fakülte Adı	Sayı	Üniversite ve Fakülte Adı	Sayı
A.M.Ü. Aydın Eğitim Fakültesi	6	G.Ü. Adıyaman Eğitim Fak	6
Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi	6	G. Ü. Gaziantep Eğitim Fakültesi.	7
A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi.	17	G.O.P.Ü. Tokat Eğitim Fakültesi	17
A.Ü. Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi	61	Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi	48
B.Ü. Necatibey Eğitim Fakültesi	34	İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi	26
Başkent Üniversitesi Eğitim Fakültesi	5	İ.Ü. Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi	17
Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi	22	K.T.Ü. Fatih Eğitim Fakültesi	26
Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi	40	Kırıkkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi	20
Dicle Üniversitesi Siirt Eğitim Fakültesi	21	M. K.Ü. Eğitim Fakültesi	20
D.Ü. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi	47	Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi	19
D.E.Ü. Buca Eğitim Fakültesi	46	O.M.Ü. Samsun Eğitim Fakültesi	18
Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi	12	P.Ü. Denizli Eğitim Fakültesi	12
Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi	14	Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi	26
Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi	51	S. D.Ü. Burdur Eğitim Fakültesi	9
G. Ü. Kırşehir Eğitim Fakültesi	30	Y.Y.Ü. Eğitim Fakültesi	13
TOPLAM			696

BULGULAR VE YORUM

“Eğitim fakülteleri için öğretim elemanı seçiminde ve yetiştirilmesinde Türkçe yeterliliği” ifadesi pek çok kişiye anlamsız gelebilir. İlköğretimi ve ardından ortaöğretimi bitiren bir kişinin dinlediklerini ve okuduklarını anlayabilme; düşündüklerini ve tasarladıklarını söz ya da yazıyla anlatabilme özelliğini kazanmış olması gerektiği dikkate alınacak olursa, böyle bir yargı kısmen de olsa doğru

olarak kabul edilebilir. Ancak yıllar önce üniversitelerde zorunlu Türkçe derslerinin okutulmaya başlanması ve bu uygulamanın halen devam ediyor olması, lisans düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin yazılı ve sözlü anlatımlarında görmeye alışık olduğumuz anlatım bozuklukları ve yazım yanlışları, lisansüstü öğretim için yapılan sınavlarda adayların Türkçeyi yeterince doğru ve etkili kullanamamaları, hatta bazı öğretim

elemanlarının yayınlarında rastlanan özensizlik ve dil yanlışları, öğretim elemanları arasında da bir anadili yeterliliği sorunu olduğunu ve mesleğe seçilmeleri aşamasında bu konunun dikkate alınması gerektiğini göstermektedir.

Aşağıdaki tabloda öğretim elemanlarına görüşlerinden yararlanılarak bu sorunun yaygınlık derecesi sayısal olarak belirlenmeye çalışılmıştır.

Tablo-2: Eğitim Fakültelerinde Görev Yapan Öğretim Elemanlarına Göre Fakültelerinde Görev Yapan Öğretim Elemanlarının Türkçe Yeterlilik Düzeyleri

Yeterlilik Düzeyi	f	%
Çok Yeterli	47	6,9
Yeterli	366	53,9
Kısmen Yeterli	228	33,6
Az Yeterli	31	4,6
Yetersiz	7	1,0
Toplam	679	100

Tablodaki verilere göre, fakültelerindeki öğretim elemanlarının Türkçe düzeylerini çok yeterli ve yeterli bulanlar bir grup, kısmen yeterli, az yeterli ve yetersiz bulanlar başka bir grup olarak incelendiğinde eğitim fakültelerinde görev yapan öğretim elemanlarının yaklaşık % 60'ının fakültelerinde görev yapan öğretim elemanlarının Türkçe yeterlilik düzeylerine ilişkin algılarının olumlu olduğu; buna karşılık öğretim elemanlarının yaklaşık % 40'ının ise olumsuz olduğu söylenebilir. Kurumlarında görev yapan öğretim elemanlarının Türkçe yeterlilik düzeyini olumlu bulanların oranının yüksek olmasına karşın, olumsuz bulanların oranı da azımsanamayacak düzeydedir.

Bu sonuçlar eğitim fakültelerinin öğretim elemanları arasında bir Türkçe yeterliliği sorunu olduğunu göstermektedir. Öğretim elemanlarının bir bölümünce Türkçenin doğru ve etkili bir şekilde kullanılmıyor olması, son yıllarda sıkça gündeme gelen nitelikli öğretmen yetiştirilemeyişinin nedenlerinden birisi olarak değerlendirilebileceği gibi, onların anadili konusunda hizmet içi eğitim gereksinimi içinde olduklarını da gösterir.

Okulda eğitim hedeflerini gerçekleştirebilmek için öğretmen-öğrenci ve öğrenci-öğrenci arasında iletişime gerek vardır. İletişimin başlıca aracı ise dildir (Aydın, 2004:7; Arı ve Saban, 2000: 99). İletişimin amacına ulaşabilmesi, yani öğrencilerde istenilen değişmelerin olabilmesi için dilin doğru ve anlaşılır olarak kullanılıyor olması gerekir. İletmek istediklerini, öğrencilerin anlam evrenini de dikkate alarak uygun sözcüklerle anlatamayan bir öğretmenin tam anlamıyla eğitim hedeflerini gerçekleştirmesi ve öğretmenlik rolünün gereğini tam olarak yerine

getirmesi beklenemez. Dolayısıyla öğretim elemanlarının Türkçe yeterliliğinin olmaması ya da düşük düzeyde olması, eğitim fakültelerinin öğretmen yetiştirme işlevlerini gerektiği gibi yerine getirmesini engeller. Sınıfta öğretim elemanlarıyla öğretmen adayları arasında gerekli ve yeterli iletişimin ve etkileşimin kurulamamış olması, geleceğin öğretmenlerinin bilgi ve beceri yönünden zayıf yetişmesine neden olur. Bu süreçte dilin doğru kullanılmaması, aynı zamanda öğretmen adaylarının olumsuz modelleme yoluyla yanlış iletişim davranışları edinmelerine yol açar.

Ünlü Alman düşünürü olan Heidegger, "dil, insanın evidir" demektedir (Kerman, 1988:7). Dilin bir toplumda yaşayan bireylere gerektiği gibi öğretilmemesi, temel barınağımız olan evden yoksun olmamız anlamına gelir.

Üçüncü bin yılın henüz başlarında bulunduğumuz bugünlerde bilim insanları yeni bin yılın daha ilk yüzyılı sona ermeden yeryüzünde pek çok dilin yok olacağı öngörüsünde bulunuyorlar. Bir dilin yok olması demek, bir kültürün, dahası bir ulusun yok olması demektir. Dilini kaybeden bir ulusun bireylerinde genlerin birkaç kuşak daha yaşayacağı, ulusların biyolojik varlıklarını sürdürebileceği ileri sürülebilir. Ulusal kültürü oluşturan en önemli öğe dil olduğuna göre dili yeryüzünden silinmiş bir ulusun varlığının da silinmiş olacağı bir gerçektir (Akalm, 2002: 24).

Görüldüğü gibi sorun yalnızca öğretim elemanlarının Türkçe yeterliliği sorunu değildir; yarattığı etkilerle ulusal varlığın sürdürülmesi sorunudur.

Şimdi de öğretim elemanlarının mesleğe başlayabilmek için adayların Türkçe

yeterliliğine sahip olup-olmaması gerektiğine ilişkin görüşlerini inceleyelim.

Tablo 3: Eğitim Fakültelerinde Görev Yapan Öğretim Elemanlarının Öğretim Elemanı Seçiminde Türkçe Yeterliliğinin Gerekliliğine İlişkin Görüşleri

Türkçe Yeterliliği	f	%
Bir ölçüt olmalıdır	637	92,2
Bir ölçüt olmamalıdır	54	7,8
Toplam	691	100

Tabloda da görüldüğü gibi anketi yanıtlayan öğretim elemanlarının büyük bir çoğunluğu eğitim fakültesine öğretim elemanı alımında adayın Türkçe yeterliliğine sahip olması gerektiğini belirtmektedirler. Ancak bu kurumlara öğretim elemanı seçimiyle ilgili düzenlemelerde böyle bir koşul bulunmamaktadır. Adayın bilim alanıyla ilgili olarak yapılan sınavlarda kullanılan bazı ölçme araçlarının özellikleri de dikkate alındığında, Türkçenin bazı beceri alanlarıyla ilgili yeterliliklerinin, dolaylı da olsa, kısmen ölçülebildiği söylenebilir. Örneğin; sözlü yoklama, dinleme ve konuşma becerisini; yazılı yoklama, yazma becerisini; çoktan seçmeli testler, okuma becerisini ölçmede bir ölçüde işe yarayabilir. Ancak ölçme amaçları arasında adayın dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinde ne ölçüde yeterli olduğunu belirlemek bulunmuyorsa, onun Türkçe yeterliliğine sahip olup olmadığı da yeterince anlaşılabilir.

Öğretim elemanlarının dolayısıyla onların yetiştirdiği öğretmenlerin anadillerinde

yetersiz olması toplumsal yaşamı derinden etkiler. Çünkü “dil, düşünme eylemi ve düşünce açısından ele alındığında insanı insan yapan her şeyin büyük ölçüde dilde yer aldığı ya da dile yansıdığı görülür. Gerçekten de dil bireyin bilincini oluşturan, benliğini biçimlendiren temeldir; bilincin köklerine, bilinçaltının derinliklerine uzanan başlıca insansal işlevdir. Düşünce, us, bilgi, buluş insansal anlamda ancak dille olanak kazanır”(Vardar, 1998:12). Dil aynı zamanda toplumun değerler sistemini, dünya görüşünü yapısında barındırır. Bireyin insan ve toplum değişkenleriyle karşılıklı iletişime girmesini olanaklı kılar. Bireyin kurduğu tüm bu iletişimlerin onun toplumsallaşmasının da sağlayıcısı olur (Sever, 2004: 2).

Eğitim fakültelerine öğretim elemanı seçiminde hangi ölçme araçlarının kullanıldığını; bu ölçme araçlarının özellikleri dikkate alındığında, dolaylı da olsa adayın Türkçe yeterliliğine ilişkin bir değerlendirme yapıp yapılmadığını belirlemede de yarar var. Şimdi bu konudaki öğretim elemanı görüşlerini inceleyelim.

Tablo 4: Eğitim Fakültelerinde Görev Yapan Öğretim Elemanlarının Göreve Başlamadan Önce Hangi Ölçme Araçlarının Uygulandığı Bir Sınavla Seçildiklerine İlişkin Yanıtları

Ölçme Aracı	f	%
Yazılı Yoklama	230	33,8
Sözlü Yoklama	38	5,6
Çoktan Seçmeli Test	54	7,9
Yazılı yoklama ve Seçmeli Test Birlikte	6	0,9
Yazılı ve Sözlü Yoklama Birlikte	291	42,7
Özel Yetenek Sınavı	6	0,9
Bilimsel Dosya İnceleme	28	4,1
Sözlü Yoklama ve Yetenek Sınavı Birlikte	9	1,3
Yazılı, Sözlü Yoklama ve Çoktan Seçmeli Test Birlikte	3	0,4
Milli Eğitim Bakanlığından Kadro Aktarımı	16	2,3
TOPLAM	681	100

Tablo-4 incelendiğinde öğretim elemanlarının % 42,7'sinin yazılı ve sözlü yoklama türü ölçme araçlarının birlikte kullanıldığı sınavlarla bu göreve seçildiği anlaşılmaktadır. Öğretim elemanı adayının doğrudan Türkçe yeterliliğini ölçmek amacıyla düzenlenmiş olmasa da, sözlü ve yazılı anlatım gücünü ölçmeye uygun olan bu iki ölçme aracının birlikte kullanılması adayların Türkçenin konuşma ve yazma becerilerinde yeterliliklerini dolaylı da olsa belirlemede işe yarayabilir. Ancak, daha önce Mili Eğitim Bakanlığına bağlı yükseköğretim kurumlarında görev yaparken kadroları eğitim fakültelerine aktarılanlar ile özel yetenek sınavı ve bilimsel dosyalarının incelenmesi sonucu seçilenler bir yana bırakılacak olursa, öğretim elemanlarının yaklaşık yarısının yalnızca bir ölçme aracının kullanıldığı sınavlarla seçtikleri, dolayısıyla Türkçe yeterliliğine sahip olup olmadıklarına ilişkin yeterli değerlendirmelerin yapılmadığı anlaşılmaktadır.

Anketi yanıtlayan öğretim elemanlarının yaklaşık üçte birinin Eğitim fakültesinde göreve başlamadan önce yazılı yoklama ile; % 7,9'unun çoktan seçmeli test ile; % 5,6'sının ise sözlü yoklama ile seçtiklerini belirttikleri görülmektedir.

“Yazılı yoklamalar, kişinin özgün ve yaratıcı düşünme gücünü, yazılı anlatım becerisini, belli konulardaki görüşünü, ilgisini ve tutumunu ölçmede çok kullanışlıdır“ (Tekin, 1996: 110). Ancak, kişinin dinleme, konuşma ve okuma becerileri bu araçla ölçülemez. Sözlü yoklamalar ise, kişinin dinleme ve sözlü anlatım gücünü ölçmede işe yararken, yazılı anlatım ve okuma becerisini ölçme amacına hizmet etmez.

Çoktan seçmeli testler ise, kişinin bildiklerini örgütleyerek sunma ve yanıtlarını dilbilgisi kurallarına göre ifade etme gücünü ölçmede kullanılamaz. Ayrıca çoktan seçmeli testlerin yaratıcılığı ölçmeye uygun düşmediği ve yaratıcılığı engellediği savunulmaktadır (Tekin, 1996: 149). Dolayısıyla bu bulgulara göre, öğretim elemanlarının büyük bir bölümünün Türkçenin değişik beceri alanlarındaki yeterliliklerinin ölçülmediği ya da eksik ölçüldüğü söylenebilir.

Öğretim elemanlarının görevlerini yerine getirirken rapor, ders notu, makale, kitap vb. yazılı iletişim etkinliklerinde bulunmalarının bu görevi yerine getirmenin koşulları arasında yer aldığı düşünülecek olursa, mesleğe başlamadan önce adayların Türkçe yazılı anlatım gücünün ölçülmesinin ve bu konuda yeterlilik aranmasının ne kadar önemli olduğu anlaşılır. Ancak dünyadaki gelişmeleri ve alanlarındaki yayınları izleyebilmek için öğretim elemanlarının etkili bir okuma becerisine ve alışkanlığına; öğretim sürecini yönetebilmeleri için de iyi bir konuşma ve dinleme becerisine sahip olmaları gerekir.

Onların Türkçe yeterliliği ve duyarlılığına sahip olması, öğretmen adaylarının hizmet öncesinde çağdaş değerler doğrultusunda yetiştirilmesi ve bütün dallardaki öğretmen adaylarına dil bilinci ve Türkçe sevgisi kazandırılması için de önemlidir (Kavcar, 2002: 16).

Şimdi de eğitim fakültelerine araştırma görevlisi seçiminde halen hangi ölçme araçlarının kullanılmakta olduğuna ilişkin yanıtları inceleyelim.

Tablo 5: Eğitim Fakültelerinde Görev Yapan Öğretim Elemanlarının Göre Fakültelerine Alınacak Araştırma Görevlilerinin Seçilmesinde Kullanılan Ölçme Araçları

Ölçme Aracı	f	%
Yazılı Yoklama	216	31,9
Sözlü Yoklama	102	15,0
Çoktan Seçmeli Test	98	14,5
Yazılı yoklama ve Seçmeli Test Birlikte	4	0,6
Yazılı ve Sözlü Yoklama Birlikte	238	35,1
Özel Yetenek Sınavı	5	0,7
Bilimsel Dosya İnceleme	5	0,7
Sözlü Yoklama ve Yetenek Sınavı Birlikte	9	1,3
Yazılı, Sözlü Yoklama ve Çoktan Seçmeli Test Birlikte	1	0,2
TOPLAM	678	100

Eğitim Fakültesi öğretim elemanlarının fakültelerine araştırma görevlisi seçiminde kullanılan ölçme araçlarına ilişkin yanıtları incelendiğinde, araştırma görevlilerinin seçiminde tek tip ölçme aracı kullanımının daha fazla olduğu görülmektedir. Araştırma görevlisi seçiminde kullanılan ölçme araçlarıyla ilgili yukarıdaki tablo ile, anketi yanıtlayan öğretim elemanlarının mesleğe başlamadan önce kendilerine uygulanan ölçme araçlarına ilişkin görüşlerini yansıtan tablo-4 karşılaştırıldığında, son yıllarda adayların seçiminde farklı ölçme araçlarının birlikte kullanılma oranının düştüğü; buna karşılık çoktan seçmeli test kullanımının arttığı görülmektedir. Bu sonuca göre araştırma görevlisi adaylarının Türkçenin değişik beceri alanlarındaki yeterliliklerinin yeterince ölçülemediği söylenebilir.

Bazı üniversitelerde araştırma görevlisi ve öğretim üyesi seçmek amacıyla oluşturulan jürilerde görev almış öğretim üyeleriyle yapılan görüşmeler sonucunda, çoktan seçmeli testlerin objektif puanlama kaygısıyla diğer ölçme araçlarına tercih edildiği anlaşılmaktadır. Puanlamanın güvenilir olması önemli olmakla birlikte, öncelikle kullanılan ölçme aracı ya da araçlarının ölçülmek istenen özellikleri tam ve doğru olarak ölçmesi gerekir. Ölçme aracı geçerlik adımı verdiğimiz bu özelliğe yeterli ölçüde sahip değilse, elde edilen ölçme sonuçları ile doğru yargılara varmak da olanaksızlaşır. Araştırma görevlilerini seçme sürecinde kullanılan ölçme araçları incelendiğinde, bunların Türkçenin bir beceri alanında adayların davranışlarını ölçmede geçerli ya da kısmen geçerli oldukları, diğer beceri alanlarındaki davranışları ölçmede ise geçerli olmadıkları, dolayısıyla adayların bu alanlardaki yeterlilik düzeylerinin belirlenmediği anlaşılmaktadır.

Öğretim elemanlarının oransal olarak önemli bir kısmının meslektaşlarının Türkçe yeterliliğine yeterince sahip olmadığı yönündeki algıları ve tek bir ölçme aracı kullanılarak araştırma görevlisi seçilmesi konusundaki görüşleri birlikte değerlendirildiğinde, araştırma görevlilerinin de Türkçe yeterliliği gereksinimi içinde oldukları söylenebilir. Bu gereksinimi karşılayabilmek için lisansüstü eğitim süreci işlevsel olarak kullanılabilmesi gibi, anadili becerilerini geliştirmeye yönelik hizmet içi eğitim kurslarından da yararlanılabilir.

Basın ve yayın organlarında sık sık üniversite öğretim üyelerinin ve diğer ilgililerin nitelikli araştırma görevlisi bulunamadığı yönündeki yakınmalarına rastlanmaktadır.

Uygulanan ücret politikası, çalışma koşulları vb.. etmenlerin yanı sıra, mesleğe eleman seçmek amacıyla kullanılan araçların da bunda payı olduğu söylenebilir. Meslekteki başarıyı yeterince yordama olanağı vermeyen araçlarla yapılan seçim ile bir anlamda iş şansa bırakılmış olmaktadır. Özellikle araştırma görevliliği sınavlarında giderek yaygın olarak kullanılmaya başlanan çoktan seçmeli test ya da kişinin ancak belli bir dil becerisindeki durumunu yansıtacak bir tek ölçme aracı kullanılarak geleceğin bilim insanlarının yaratıcı ve eleştirel düşünmeye yetkinlik derecelerini belirlemenin olanağı yoktur.

Bilim insanı olmaya aday olan kişilerin bir, hatta birkaç yabancı dili bilmesi gerekir. Ancak, bilimsel düşüncenin de temelini oluşturan yaratıcılık kişinin, ulusun ve toplumun derinliklerinden gelen bir güçtür. Bu gücün gelişmesindeki en önemli etken ise, kişiliğin ve kültürün derinliklerinden gelen serbest çağrışımı sağlayacak olan anadildir (Sınanoğlu, 2001: 95). Dolayısıyla bilim insanlarının üretken olabilmeleri için anadilin değişik beceri alanlarında yeterli olmaları gerekir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye’de son yıllarda giderek artan bir dil kirlenmesi yaşanmaktadır. Bu kirlenme bireylerin düşünme becerilerini olduğu kadar toplumsal yaşamı da olumsuz yönde etkilemektedir. İnsanlar birbirlerini anlamakta zorlanmakta, en basit sorunlarda bile şiddetin bir araç olarak kullanıldığına tanık olunmaktadır. Bu olumsuz durumun en önemli nedenlerinden biri, çocuklara ve gençlere yeterli bir anadili eğitimi verilememesidir.

Kültürün en önemli ögesi ve aracı olan dilin bireylere doğru öğretilmesi; onlarda dil duyarlılığı ve dil bilincinin geliştirilmesi insanların birbirleriyle daha iyi anlaşmasını, dolayısıyla toplumsal sorunların azalmasını sağlar. Bu nedenle bir çok ulus dilini korumak ve geliştirmek için çeşitli önlemler alıyor, anadilinin bireyler tarafından doğru öğrenilmesini sağlamayı en önemli eğitim sorunu olarak görüyor.

Anadili eğitimi niteliğini etkileyen pek çok etken bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi öğretmendir; anadili duyarlılığı olan öğretmenlerin yetiştirilmeleri ise, öğretmen yetiştiren programlarda görevli öğretim elemanlarına bağlıdır.

Öğretim elemanlarının eğitimin başlıca aracı olan anadili yeterliliğine sahip olmaları,

bir başka deyişle Türkçeyi iletişim sürecinde doğru, özenle ve güvenle kullanabilmeleri, öğretmen adaylarının niteliklerini olumlu yönde etkiler.

Bu araştırmanın bulguları eğitim fakültelerinde görevli öğretim elemanları arasında bir Türkçe yeterliliği sorunu olduğunu göstermektedir. Bu sorunun birbirinden farklı iki yönü vardır. Birincisi eğitim fakültesi için öğretim elemanı seçiminde adayların Türkçe yeterliliğine sahip olmaları gibi bir koşul bulunmamasıdır. Bu nedenle farklı üniversitelerde farklı uygulamalar olmakla birlikte, genellikle doğrudan Türkçe yeterliliğini ölçmeye yönelik uygulamalara rastlanmamaktadır. İkincisi, hangi akademik unvanı olursa olsun üniversitelerde öğretim elemanları için, onların Türkçenin dört beceri (dinleme, konuşma, okuma ve yazma) alanında gelişmelerini sağlayacak hizmet içi eğitim etkinliklerine genellikle yer verilmemesidir.

Günümüzde pek çok özel kurumun, çalışanlarına daha etkili iletişim kurabilme yeterliliği kazandırmak amacıyla kurslar ve seminerler düzenlemesine karşın, anadilini bir araç olarak kullanmak zorunda olan öğretim elemanlarına yönelik etkinliklerin olmaması ya da yetersiz olması düşündürücüdür.

Eğitim fakülteleri için öğretim elemanı seçiminde kullanılan ölçme araçlarının kendi sınırlılıklarından kaynaklanan nedenlerle, dolaylı da olsa adayların Türkçe yeterliliği yeterince ölçülememektedir. Genellikle bir tek ölçme aracı kullanılarak öğretim elemanı seçilmesi sonucu, o aracın ölçebildiği alanda, örneğin yazmada aday yeterli olurken; konuşma, okuma gibi diğer beceri alanlarında yetersiz olabilmektedir. Öğretim elemanının Türkçenin değişik beceri alanlarında yetersiz olması, öğrencileriyle sözlü ya da yazılı iletişimini olumsuz yönde etkilemekte; yazdıkları ya da söyledikleri yeterince anlaşılmamaktadır; öğrencilerin yazdıklarını ya da söylediklerini de anlamakta güçlük çekmektedirler.

Bu kurumlara öğretim elemanı seçerken ve onları yetiştirirken yapılması gerekenler aşağıda sıralanmaya çalışılmıştır:

Öğretim elemanlarının seçiminde alan, yabancı dil ve öğretim bilgisi ile birlikte Türkçeyi iletişim sürecinde doğru ve etkili bir şekilde kullanabilme de bir ölçüt olmalıdır.

Adayların anadilinin yalnızca tek bir beceri alanındaki yeterliliklerini ölçebilecek bir ölçme aracı kullanmak yerine, dinleme,

konuşma, okuma ve yazma becerilerindeki yeterliliklerini ölçebilecek farklı ölçme araçları kullanılmalıdır.

Öğretim görevliliği ve öğretim üyeliği için yapılacak seçimlerde, adayların yabancı dil sınavında başarılı olma, bilimsel çalışmalarını sunma gibi koşulları yerine getirmelerinin yanı sıra, örnek ders vermeleri de sağlanarak, iletişim sürecini yönetmedeki yeterliliklerini belirleme açısından da bir değerlendirme yapılmalıdır.

Araştırma görevlilerini kendi bilim alanlarında olduğu gibi, Türkçeyi bir iletişim aracı olarak doğru ve güvenle kullanabilecek şekilde yetiştirmek de gerekir. Bu süreçte, dil eğitiminde yanlış bir yaklaşım olmasına karşın genellikle yaygın olarak kullanılan dilin kurallarını öğretme yaklaşımı yerine, dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerini geliştirici uygulamalara daha çok yer verilmelidir.

Bu amaçla araştırma görevlilerinin, ilgili öğretim üyeleri ile birlikte girdiği derslerdeki sunumları, seminer çalışmaları ile araştırma raporları, makale vb etkinlikleri bilim alanının yanı sıra Türkçe açısından da değerlendirmelidir. Böylece onların konuşma ve yazma becerilerini geliştirmesine yardım edilmiş olur.

Ayrıca Türkçe yeterliliği kazandırmak amacıyla hizmet içi eğitim kursları düzenlenmelidir. Bu çalışmalarda öğretim elemanlarının etkili bir konuşma becerisine sahip olmalarını sağlayacak sözcük dağarcığını geliştirme, diksiyon, beden dili vb etkinliklere yer verilebilir; ayrıca rol oynama, drama, mikro öğretim, beyin fırtınası, altı şapkalı düşünme gibi farklı teknikler kullanılarak konuşma ve dinleme becerilerini yaparak yaşayarak geliştirmesi sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Akalın, Şükrü Haluk (2002) "Türkçenin Sorunları", **Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim**, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Arı, Ramazan ve Saban, Ahmet.(2000). **Sınıf Yönetimi**, Ceylan Ofset Matbaası, Konya.
- Aydın, Ayhan, (2004). **Sınıf Yönetimi**, 5. Baskı, Tek Ağaç Yayınevi, Ankara.
- Coşkun, Menderes (2006), "Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimindeki Sorunlara Batı Üniversiteleri Temelinde Çözüm Önerileri" **Milli Eğitim** S:169, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınlar Daire Başkanlığı, Ankara.
- Kavcar, Cahit. (2002), "Türkçenin Güncel Sorunları", **Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim**, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara.

Yrd.Doç.Dr.Bayram AŞILIOĞLU

- _____. (2003), “Alan Öğretmeni Yetiştirme” **Çağdaş Eğitim Sistemlerinde Öğretmen Yetiştirme Ulusal Sempozyumu**, 21-23 Mayıs 2003 Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Sivas.
- _____. (2005), “Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Çöküş İçinde mi?” **Çağdaş Türk Dili**, Ankara.
- Kerman, Zeynep. (1988), “Kültür Dil ve Edebiyat”, **Türk Dilinin Öğretimi Toplantısı 1-3 Ekim 1986**, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları: 160, Ankara.
- Korkut, Hüseyin (2002) **Sorgulanan Yüksek Öğretim**, Geliştirilmiş ikinci baskı, Anı Yayıncılık, Ankara.
- MEB. (1998). **Milli Eğitim Şuraları (1939-1996)**, Ankara.
- Ortaş, İbrahim. (2007) “Üniversitelerin Öğretim Üyesi Yetiştirme Sorunu Inbreeding (Kendi İçinde Çoğalma veya Kendine Benzeyerek Çoğalma),<http://strateji.cukurova.edu.tr/EGITIM/ortas/28.php> Erişim Tarihi: 15 Ocak 2007.
- Sever, Sedat. (2004) **Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme**, 4. Baskı Anı Yayıncılık, Ankara.
- Sinanoğlu, Oktay. (2001). **Bir Nev-York Rüyası “Bye-Bye” Türkçe**, 2. Basım, Otopsi, İstanbul.
- Tekin, Halil (1996). **Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme**, Gözden Geçirilmiş 9. Baskı, Yargı Yayınları, Ankara
- Ün açığız, Kamile ve Açığız, Kemal. (1992). **Üniversite Denilen Yer**, Uğurel Matbaası, Malatya.
- Vardar, Berke (1998) **Dilbilimin Temel Kavram ve İlkeleri**, Multilingual, İstanbul.